

sakanomdeblo xarvezTan dakavSireuli problemebi sakanstitucio iurisprudenciaSi
(kiTxvarze pasuxi)

I. samarTlebrivi xarvezebi samecniero doqtrinaSi

1.2. samarTlebrivi xarvezisa da sakanomdeblo xarvezis gageba (koncepcia)

qarTul iuridiul samecniero literaturaSi ar arsebobs mkacri gamijvna samarTlebriv xarvezsa da sakanomdeblo xarvezs Soris. literaturaSi sakanomdeblo xarvezis qveS moiazreba is SemTxveva, rodesac samarTlebrivi TvalsazrisiT gansaxilveli da gadasawyveti sakiTxi ar aris gaTvaliswinebuli da regulirebuli samarTlis arcerT normaSi. kanonmdeblobis xarvezi aris samarTlebrivi regulirebis sferoSi Semavali, urTierTobis reglamentaciisaTvis aucilebeli konkretuli normis ararboba.

qarTvel mecnierTa SromebSi gamoyofilia sakanomdeblo xarvezis ori saxe: Ria da faruli. faruli xarvezi kanonmdeblobisaTvis cnobilia, magram igi Segnebulad ar asworebs am xarvezs. farul xarvezs xSirad uwodeben kanonis winaswar gamiznul arasrulyofilebas (kanonmdebli kvalificiuri dumili). kanonis winaswar gamiznuli xarvezis SemTxvevaSi analogia ar daiSveba. samarTlis Semfardebeli araa uflbamosili imoqmedos kanonmdebli nebis sawinaaRmdogod. ganaxvaveben ontologiur da deontologiur xarvezsac. ontologiur xarvezSi igulisxmeba samarTlebrivi normis Seusabamoba imasTan, rac aris, xolo deontologiurSi – imasTan, rac unda iyos.

miuTiTeben sakanomdeblo xarvezis or ZiriTad mizeze:

- im axali sazogadoebrivi urTierTobebis warmoqmna, romlebic kanonis miRebis momentSi ar arseboba da amitom kanonmdebels ar SeeZlo maTi gaTvaliswineba. kanonmdebloba garkveulwilad CamorCeba dinamurad cvalebad sazogadoebriv urTierTobaTa ganviTarebis tempebs. kanonmdeblobaSi cvlilebaTa Setanis procedura, aseve, dakavSirebulia garkveul sirTuleebTan da SesaZlebelia droSi gaiwelos.
- kanonis SemuSavebis dros daSvebuli da devroba.

saqarTvelos konstituciaSi miniSneba sakanomdeblo xarvezze ar gv xvdeba. ar aris gaTvaliswinebuli kanonmdebli valdebuleba Seqmnas SeZlebisdagvarad srulyofili da uxarvezo kanonmdebloba. Sesabamisad, ar arsebobs `konstituciis mier akrZaluli samarTlebrivi xarvezis~ cnebac. mimdinare kanonmdeblobaSi aseve ar aris gaTvaliswinebuli samarTlebrivi xarvezisa da misi saxeebis sakanomdeblo definicia. kanonmdebli calkeul aqtebSi gvTavazobs kanonmdeblobiT gauTvaliswinebeli urTierTobebis gadawyvetis SesaZleblobas analogiis gamoyenebiT. `ÎÏÒÀÒÈÉÖÈÈ ÀØÒÁÁÉÓ ÛÄÒÁÁÄÄ~ ÓÀØÀÒÈÄÄÈÏÓ ÈÄÏÏÈs 27-e muxlis pirveli da me-2 nawilebis Tanaxmad, “ÈÄÏÏÏÛÈ ÐÈÒÁÀÐÈÒ ÁÀÒÈÈÁÀÈÈÓÈÈÍÁÁÄÈÈ ÈÄÒÐÏÓÀÌÀÒÈÈÄÄÓÈÈÁÉ ÖÒÈÈÄÒÈÌÁÉÓ ÌÏÓÀßÄÓÒÈÄÄÄÈÄÄ ÄÄÏÏÈÛÄÌÁÁÄ ÛÄÄÈÄÄÆÄ Ö×ÒÌ ÌÓÁÁÄÓÈ ÖÒÈÈÄÒÈÌÁÉÓ ÌÀÒÄÄÖÈÈÈÒÁÁÄÈÈ ÓÀÌÀÒÈÈÈÈÓ ÌÏÒÌÀ (ÈÄÏÏÏÈÓ ÀÌÁÈÌÁÈÄ). ÈÄÏÏÏÈÓ ÀÌÁÈÌÁÈÈÈÓ ÄÄÏÏÏÛÄÌÁÁÈÈÓ ÛÄÒÐÈÄÄÈÌÁÈÈÓÀÓ ÈÄÒÐÏ ÓÀÌÀÒÈÈÈÄÄÓÈÈÁÉ ÖÒÈÈÄÒÈÌÁÄ ÒÌÁÄ ÌÏßÄÓÒÈÈÄÄÓ ÓÀÌÀÒÈÈÈÈÓ ÌÈÄÈÈ ÓÈÓÒÄÌÈÈÓ ÆÄ ÆÌÁÁÄÈÈ ÐÒÈÌÝÈÐÄÄÈÈÓ ÓÄ×ÒÐÁÄÈÆÄ”. analogiur danawess Seicavs saqarTvelos samoqalaqo kodeqsis me-5 muxli. analogiis gamoyenebis aucilebloba kerZo samarTalsi gamomdinareobs sasamarTlos valdebulebidan ganaxorcielos marTlmsajuleba im SemTxvevaSic, Tu samarTlis norma ar arsebobs, an igi bundovania. sajaro da kerZo samarTlebrivi urTierTobebis Taviseburebidan gamomdinare, dadgenilia, rom analogiis gamoyeneba daiSveba mxolod kerZo samarTalsi. analogiis gziT sakanomdeblo xarvezis gadaWris dauSveblobis gamo, sajaro samarTalsi gansakuTrebuli mniSveloba aqvs samarTlebriv urTierTobaTa srulyofilad regulirebas. sisxli samarTalsi analogia ar daiSveba-"nulla poena sine lege". mosamarTle araa uflbamosili analogiis gziT Seavsos xarvezi sisxli samarTlis kanonmdeblobaSi. **sisxli samarTalsi analogia daiSveba mxolod pirovnebis sasargeblad.** sisxli samarTlis kodeqsis 32-e muxli (marTlwinaaRmdogobis gamomricxveli zekanonuri garemoebebi) da 38-e muxli (bralis gamomricxveli zekanonuri garemoebebi) uSvebs analogias pirovnebis sasargeblad.

miniSnebebi sakanomdeblo xarvezze saqarTvelos sakanstitucio sasamarTlos praqtikaSi.

saqarTvelos konstituciaSi, rogorc zemoT aRvniSneT, sakanonmdeblo xarvezze miTiTeba ar gvxxdeba. Sesabamisad, saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos kompetencias ar miekuTvneba kanonmdeblobaSi arsebul xarvezebze msjeloba da misi aRmofxvris gzebe miTiTeba.

saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos 2006 wlis 27 oqtombris ganCinebaSi, saqmeze `ziauddin idigovi saqarTvelos parlamenris winaaRmdég~ aRniSnulia, rom `saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos ar gaaCnia sakanonmdeblo xarvezis konstituciuobaze msjelobis kompetencia. sakonstitucio sasamarTlo afasebs moqmedi normatiuli aqtis an misi calkeuli normis konstituciasTan Sesabamisobis sakiTxs. xolo ama Tu im urTierTobis momwesrigebeli normis ararsebobs faqtis konstituciuobis an samarTalgamoyenebis praqtikis efeqtuobis dadgena scildeba sakonstitucio kontrolis farglebs, iseve, rogorc sakiTxisadmi aseTi midgoma aRemateba sakonstitucio sasamarTloSi fizikuri piris sasarCelo uflibamosilebas~.

saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlom 2002 wlis 20 seqtembris ganCinebiT uari uTxra mosarCeles konstituciuri sarCelis arsebiTad gansaxilvelad miRebaze da aRniSna: `normatiul aqtSi damatebiT axali normis Setana misi mimRebi organos prerogativas warmoadgens da aRniSnuli sakiTxi ar aris sakonstitucio sasamarTlos gansjadi”. saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos 2005 wlis 3 maisis ganCinebaSi,

saqmeze `nato natroSvili da sxvebi saqarTvelos parlamentis winaaRmdég~, miTiTebulia, ÒÏ `ÈÀÏÏÉÓ áÀÒÁÁÆÉÀÏÁÉÓ ÓÁÊÈÈáÉ ÏØÏÄÄÉ ÊÁÏÏÏÄÄÉÏÁÉÈ ÀÒ ÀÒÉÓ ÓÁØÀÒÈÁÁËÏÓ ÓÁÊÏÏÓÓÊÓÖÏÉÏ ÓÁÓÀÏÀÒÈËÏÓ ÄÀÏÓãÄÄÉ~. miuxedavad amisa, saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlo, cxadia gverds ver auvlida mosarCeleTa mier wamoWril sakanonmdeblo xarvezTan dakavSirebul problemebs da Sesabamisad, normis ararseboba an misi xarvezianoba arerTxel gamxdara sakonstitucio sasamarTlos msjelobis sagani. `sasamarTlo kolegია saWirod miCnevs aRniSnos, rom uflibis kanonmdeblobiT aRiareba da amasTan, misi realizaciisaTvis Sesabamisi momwesrigebeli normebs ararseboba, uflibas fiqciad aqcevs. mosarCelis mier dayenebuli problemebi imsaxurebs saTanado dawesebulebaTa dainteresebas Tavianti uflibamosilebis farglebSi. mxolod srulyofili samarTlebrivi baza da uflibamosil organoTa drouli da efeqturi saqmianoba izleva konkretuli uflibiT sargeblobis Sesazleblobas,~ aRniSnulia sakonstitucio sasamarTlos ganCinebaSi.

moqalaqe neli nebieriZis konstituciuri sarCeliT saqarTvelos parlamentis winaaRmdég gasaCivrebuli iyo saqarTvelos 1997 wlis 11 dekembris kanoni “saqarTvelos moqalaqeta politikuri represiebis msxverplad aRiarebisa da represirebulTa socialuri dacvis Sesaxeb,” romelic iTvaliswinebs represirebulTa uflibebis aRdgenas, magram me-8 muxlis me-3 punqtiT adgens, rom `reabilitirebuli piris qonebrivi uflibebis aRdgenis wesi ganisazRvrebaze calke kanoniT“. kanoni ar iqna miRebuli, ris gamoc mosarCelem moiTxova am debulebis arakonstituciuRAD cnoba. amrigad, mosarCele mxaris pretenzia gamowveuli iyo normatiuli aqtis miuReblobiT. 2004 wlis 13 Tebervlis ganCinebiT sarCeli gansaxilvelad ar iqna miRebuli, Tumca sasamarTlom aRniSna, rom calke kanonis miuRebloba `seriozul problemebs qmnis represirebul pirTa qonebrivi uflibebis aRdgenasTan dakavSirebiT“. sarezolucio nawilSi sasamarTlom sagangebod sTxova parlaments, rom man gansazRvros reabilitirebuli piris qonebrivi uflibebis aRdgenis wesi.

saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos 2004 wlis 15 martis ganCinebiT arsebiTad gansaxilvelad ar iqna miRebuli „saqarTvelos mosaxleobisaTvis yofil saxelmwifo komerciul bankebSi anabrebze ricxuli fuladi saxsrebis dabrunebis mdgomareobis gaumjobesebis zogierTi RonisZiebis Sesaxeb” saqarTvelos prezidentis 2001 wlis 2 ivlisis #258 brZanebulebis me-2, me-3 da me-4 punqtebisa da „adamianis uflibaTa da ZiriTad TavisuflebaTa dacvis evropis konvenciis“ pirveli oqmis ratificirebis Sesaxeb” saqarTvelos parlamentis 2001 wlis 27 dekembris dadgenilebis me-6 punqtis konstituciuobis Taobaze saqarTvelos konstituciis 21-e muxlTan mimarTebiT. es sakiTxi araerTxel gamxdara sakonstitucio sasamarTlos msjelobis sagani, miuxedavad araerTi mcdelobisa sakiTxi kvlav samarTlebrivi mowesrigebis gareSe darCa. ganCinebiT sakonstitucio sasamarTlom sTxova saqarTvelos parlaments, saqarTvelos mTavrobasTan erTad, gonivrul vadaSi SeemuSavebina da mieRo saTanado sakanonmdeblo aqtebi, romlebic uzrunvelyofdnen mosaxleobisaTvis yofil saxelmwifo – komerciul bankebSi anabrebze ricxuli fuladi saxsrebis samarTlianad dabrunebas.

3. sakonstitucio sasamarTlo (an Sesatyvisi institucia, romelic axorcielebs konstituciuR kontrols) rogorc „negatiuri” da „pozitiuri” kanonmdebeli.

sakonstitutio sasamarTlos mosamarTlis, besarion zoiZis azriT, „sakonstitutio sasamarTlos saqmianobis aTma welma aCvena, rom igi namdvilad SeiZleba miviCnioT “kvazi kanonmdeblad”. kanonmdebels ukeTesi TanaSemwe, rogoric sakonstitutio sasamarTloa, ara hyavs. marTalia, es sasamarTlo ar iRebs normebs, magram arakonstituciuri normebs gauqmebiT, kanonmdebels exmareba swori sakanonmdeblo nebis CamoyalibebaSi. sakanonmdeblo saqmianoba ar aris marto kanonis kenWisya da misi miReba, igi gacilebiT farTo procesia da monteskies sityvebi rom moviSvelioT, gulisxmobs kanonTa sulSi wvdomas. amis gareSe ver Camoyalibdeba iseTi sakanonmdeblo neba, romelic srulyofilad gaiTvaliswinebs kanonis sicocxlisunarianobisaTvis saWiro faqtorebs. kanonmdebeli Tavis Secdomebze izrdeba da am Secdomebze sakonstitutio sasamarTlo mianiSnebs, roca igi Seaxsenebs kanonmdebels, aseTi kanoni ki ar unda migeRo, aramed sxvagvario. ar unda iyos es sakanonmdeblo saqmianobaSi arapirdapiri Careva... Zalian xSirad, kanonmdeblis nebas ayalibebis sakonstitutio sasamarTlo da gansxvaveba mxolod imaSia, rom am ukanasknels ar ZaluZs am kanonebis miReba. kanonmdebeli aseT viTarebaSi gamoiyureba sasamarTlos nebis aRmsruleblad. igi valdebulia, miiRos kanonebi. gamodis, rom kanonmdebeli SeboWilia sakonstitutio sasamarTlos nebiT da amisi safuZveli normaTa kontrolis funqciaSi mdgomareobs.

sasamarTlo praqtika icnobs iseT SemTxvevebs, rodesac sakonstitutio sasamarTlos gadawyvetilebiT arakonstituciuri norma ise “SekeTebula”, rom Secvlila misi Sinaarsi da kanonmdebelsac aRaraferi darCenia gasakeTebblad. Cven sasamarTlos praqtikaSi xSiria SemTxvevebi, rodesac mosarCeleebi iTxoven im sityvebisa Tu winadadebebis arakonstituciurad cnobas, romlebic normis Sinaarss arakonstituciurobis Tvisebas sZenen. sakmarisia amovardes es sityvebi (winadadebebi) normidan, rom yvelaferi Tavis adgilas jdeba. faqtobrivad sasamarTlo cvlis normas. Tu sasamarTlo mTel normas gauqmebda, maSin kanonmdebeli valdebuli iqneboda, axleburad Camoeyalibebina igi. da mainc, farTod gavrcelebuli praqtikis Semdeg Cndeba kiTxva – sworad viqceviT, roca calkeul sityvebisa da winadadebebs vauqmebT, Tu saWiroa, rom mTeli norma gauqmdes. warmovidginoT aseTi diskriminaciuli norma: “arCevnebSi monawileobis ufleba aqvT mamakacebs 18 wlis asakidan, xolo qalebs 20 wlis asakidan”. rogor unda moiqces sasamarTlo, roca mosarCele iTxovs, gauqmdes mxolod sityvebi “xolo qalebs 20 wlis asakidan”. diskriminaciuli nawili am normisa am sityvebis Sinaarsia, magram igi ar arsebobs danarCeni nawilis gareSe, amitomac, marTlac seriozulad dasafiqrebelia davis sagnis formulireba.”

sakonstitutio sasamarTlo, marTalia, ar aris kanonmdebeli Tavisi pirdapiri mniSvnelobiT, magram seriozul gavlenas axdens sakanonmdeblo nebis Camoyalibebaze. es funqciuri Tavisebureba misi ganuyofeli Tvisebaa. vinaidan kanonmdebeli SeboWilia konstituciiT, ivaraudeba, rom igi SeboWilia sakonstitutio sasamarTlos gadawyvetilebebiTac.

SeiZleba iTqvas, rom sakonstitutio sasamarTlo garkveul farglebSi ayenebs kanonmdebels. konstituciur kontrols amis gareSe azri daekargeboda. erT-erT saqmeze sakonstitutio sasamarTlos pirvelma kolegiam 2005 wlis 18 maiss aRniSna: `nebismier SemTxvevaSi tarifi ise unda dadgindes, rom aman ar gamoiwvios momxmarebelTa xarjze vinmes usafuZvlo gamdidreba da sakonstitutio sasamarTlos mier gansazRvruli principuli debulebebidan gadaxveva.”

4. sakonstitutio iurisprudenciis mniSvnelobis gansazRvra sakanonmdeblo xarvezebis moSorebisas (aRmofxvrisas).

samarTlis Sefardebis procesSi, gansxvavebiT samarTalSemoqmedebisagan, gamoricxulia xarvezi, radgan igi kanonmdeblobasa da sxva normatiul aqtebSi Seivseba samarTalSefardeblis (mosamarTlis) mier, radgan samarTalSefardeba samarTlis qmedobis erTiani procesis nawili, misi bunebrivi gagrZeleeba... logikurad sasamarTlo gadawyvetilebis miRebis momentSi yovelTvis arsebobs samarTlis sistemidan qcevis wesis gamoyvanis SesaZlebloba.

sayovelTaod aRiarebuli praqtikuli mniSvneloba sasamarTlo gadawyvetilebas maSin aqvs, rodesac xdeba kanonmdeblobaSi arsebuli xarvezis Sevseba an kanonis ukve damkvidrebuli Sefasebis erTgvari koreqtireba.

Tanamedrove sazogadoebis sul ufro garTulebuli regulirebis kvalobaze izrdeba **specialuri literaturis** roli, romelic cdilobs Seavsos xarvezi kanonmdeblobaSi da xeli Seuwyos normis Sinaarsis Sesaxeb erTiani azris formirebas. sasamarTlos bevri gadawyvetileba dasavleTis ganviTarebuli demokratiis qveynebSi xSirad efuZneba specialur literaturasa da samarTlis sferoSi moRvawe cnobili mecnieribus Sexedulebebs. unda iTqvas isic, rom iuristebis samarTlis **roli Tanamedrove periodSi mniSvnelovnad daeca.** esa Tu is

samecniero Sexeduleba unda ganvixiloT rogorc rekomendacia, rCeva, romelsac ar aqvs aranairi legitimacia. samarTlis mecnieruli moZRvreba ar warmoadgens samarTlis wyaros. amave dros, mas aqvs didi mniSvneloba samarTalsemoqmedebis procesSi.

rac Seexeba sakiTxs, sakonstitucio sasamarTlos mosamarTleebis mier Seswavlilia Tu ara sakanonmdeblo xarvezi samecniero naSromebSi? aRniSnul sakiTxs exeba sakonstitucio sasamarTlos mosamarTle besarion zoiZe Tavis naSromSi sakonstitucio kontroli da RirebulebaTa wesrigi saqarTveloSi, romelic germaniis teqniki TanamSromlobis sazogadoebis mxardaWeriT gamoqveynda.

II. konstituciaSi sakanonmdeblo xarvezis konstituciurobis kontrolis konsolidireba, sakonstitucio iurisprudencia da qveynis sxva samarTlebrivi aqtebi.

1. konstitucia saxelmwifo samarTlis sistemaSi.

konstituciiT dadgenil fuZemdeblur principTa Soris, gansakuTrebiT mniSvnelovania, konstituciis teqstSi ganmtkicebuli misi uzenaesobis principi. kerZod, saqarTvelos ZiriTadi kanonis me-6 muxlis pirveli punktis Tanaxmad, „konstitucia saxelmwifos uzenaesi kanonia. yvela sxva samarTlebrivi aqti unda Seesabamebodes konstitucias”.

konstituciis uzenaesobis uzrunvelyofis TvalsazrisiT arsebiTia konstituciis me-5 muxlis pirveli punktis debuleba, romelic imperatiulad adgens, rom saxelmwifo xelisufleba xorcieldeba konstituciiT dadgenil farglebSi. mniSvnelovania isic, rom saqarTvelos 1995 wlis konstitucia uzenaesobis uzrunvelsayofad awesebs garkveul valdebulebebs yvela fizikuri da iuridiuli pirisaTvis. am moTxovnas konstitucia avrcelebs rogorc saqarTvelos, ise ucxoel moqalaaqeebze da moqalaaqeebis armqone pirezbe. konstituciis 44-e muxlis pirvel punktSi aRniSnulia, rom saqarTveloSi mcxovrebi yoveli piri valdebulia asrulebdes saqarTvelos konstituciisa da kanonmdeblobis moTxovnebs.

konstituciis, rogorc qveynis uzenaesi kanonis dacvis valdebuleba ekisreba saxelmwifos da TviTmmarTvelobis organoebisa da Tanamdebobis pirebs. konstituciis darRveva saqarTvelos prezidentis, mTavrobis wevrebis, uzenaesi sasamarTlos Tavmjdomaris, generaluri prokuroris, kontrolis palatis Tavmjdomarisa da erovnuli bankis sabWos wevrebis impiCmentis wesiT pasuxismgeblobis Sesaxeb sakiTxis dasmis erT-erTi safuZvelia (muxli 64).

konstituciis uzenaesobis idea saqarTvelos moqmed kanonmdeblobaSi aris ganmtkicebuli. „normatiuli aqtebis Sesaxeb” saqarTvelos kanonis me-19 muxli, saqarTveloSi moqmedi normatiuli aqtebisatvis iuridiuli Zalis mixedviT dadgenil ierarqiaSi, pirvel adgils swored konstituciasa da konstituciur kanons akuTvnebs. amasTan, amave kanonis me-20 muxli imeorebs konstituciis uzenaesobis Sesaxeb saqarTvelos ZiriTadi kanonis me-6 muxlis pirveli punktis debulebas. Tumca, am SemTxvevaSi kanonmdebli kidev ufro ganavrcobs mas da damatebiT miuTiTebis, rom saqarTvelos konstitucias upiratesi iuridiuli Zala aqvs sxva samarTlebrivi aqtebis mimarT.

„normatiuli aqtebis Sesaxeb” saqarTvelos kanonis me-19 muxlis pirveli punktis Tanaxmad, saqarTveloSi moqmedi normatiuli aqtebisatvis iuridiuli Zalis mixedviT dadgenilia Semdegi ierarqia:

- 1) saqarTvelos konstitucia, saqarTvelos konstituciuri kanoni;
- 2) saqarTvelos konstituciuri SeTanxmeba;
- 3) saqarTvelos saerTasoris xelSekruleba da SeTanxmeba;
- 4) saqarTvelos organuli kanoni;
- 5) saqarTvelos kanoni, saqarTvelos parlamentis reglamenti, saqarTvelos prezidentis dekreti;
- 6) saqarTvelos prezidentis brZanebuleba;
- 7) saqarTvelos parlamentis dadgenileba, saqarTvelos mTavrobis dadgenileba;
- 8) saqarTvelos energetikis maregulirebeli erovnuli komisiis dadgenileba, saqarTvelos navTobisa da gaxis resursebis maregulirebeli erovnuli komisiis dadgenileba, saqarTvelos komunikaciebis erovnuli komisiis dadgenileba, saqarTvelos saxelmwifo Sesyidvebis saagentos Tavmjdomaris brZaneba, saqarTvelos ministris

brZaneba, buRaltruli aRricxvis standartuli komisiis dadgenileba, auditoruli saqmianobis sabWos kolegiis dadgenileba, centraluri saarCevno komisiis dadgenileba, saxelmwifo dacvis specialuri samsaxuris ufrosis brZaneba da saqarTvelos sagareo dazvervis specialuri samsaxuris ufrosis brZaneba;

9) saqarTvelos transportis maregulirebeli erovnuli komisiis dadgenileba;

10) Tavisufali vaWrobisa da konkurenciis saagentos ufrosis brZaneba;

11) akreditaciis erTiani erovnuli organos – akreditaciis centris generaluri direqtoris brZaneba;

12) standartebis, teqnikiuri reglamentebisa da metrologiis erovnuli saagentos generaluri direqtoris brZaneba;

13) saqarTvelos dazRvevis saxelmwifo zedamxedvelobis samsaxuris ufrosis brZaneba;

14) saqarTvelos finansuri monitoringis samsaxuris ufrosis brZaneba.

konstituciis uzenaesobis principi saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos zogierT gadawyvetilebaSi aris deklarirebuli. ase magaliTad, 2003 wlis 26 Tebervlis gadawyvetilebaSi sakonstitucio sasamarTlom miuTiTa, rom „konstitucias unda Seesabamebodes aramarto zogadi normebi, igive norma principebi, aramed sagamonakliso normebic. saerTo wesidan gamonaklisis daSvebis Sesazleblobas TviT konstitucia unda izleodes”.

sakonstitucio sasamarTlos 2004 wlis 25 maisis gadawyvetilebaSi aRniSnulia, rom aWaris avtonomiuri respublikis parlamentis mier miRebuli kanonebi unda Seesabamebodes saqarTvelos sakanonmdeblo aqtებს, radgan saqarTvelos konstituciis me-6 muxlis pirveli punqtis Tanaxmad, „saqarTvelos konstitucia saxelmwifos uzenaesobis kanonia. yvela sxva samarTlebrivi aqti unda Seesabamebodes konstitucias”. „normatiuli aqtების Sesaxeb” saqarTvelos kanonis me-7 muxlis pirveli punqtis Tanaxmad, „saqarTvelos normatiuli aqti moqmedebს saqarTvelos mTel teritoriaze, Tu TviT am normatiuli aqtiT sxva ram ar aris dadgenili da savaldebuloa Sesasruleblad”. amave kanonis 23-e muxlis pirveli punqtis Tanaxmad, „uflebamosilebaTa gamijvnis principis gaTvaliswinebiT saqarTvelos normatiul aqtებს aqvT upiratesi Zala afxazeTisa da aWaris avtonomiuri respublikebis normatiuli aqtების mimarT”. 24-e muxlis Tanaxmad ki „TiToeuli normatiuli aqti unda Seesabamebodes saqarTvelos konstituciasa da konstituciiT dadgenili uflebamosilebis farglebSi miRebul (gamocebul) im normatiul aqtებს, romlebsac masTan SedarebiT aqvT upiratesi iuridiuli Zala”.

aRsanisnavia, rom saqarTvelos konstitucia, ganamtkicebs ra konstituciis uzenaesobas, imavdroulad zogadad gansazRvრavs, rom „saqarTvelos kanonmdebloba Seesabameba saerTasorisო samarTlis sayovelTaod aRiarebuli principebsa da normebs” (me-6 muxlis me-2 punqti). cxadia, kanonmdeblobaSi saqarTvelos konstituciac moiazreba, radgan „normatiuli aqtების Sesaxeb” saqarTvelos kanonis me-5 muxlis me-3 punqtis Tanaxmad, saqarTvelos kanonmdeblobas qmnian saqarTvelos sakanonmdeblo da kanonqvemdebare aqtები, xolo imave muxlis pirveli punqtis Tanaxmad, saqarTvelos konstitucia sakanonmdeblo aqtia.

saqarTvelos konstitucia aseve gansazRvრavs saerTasorisო xelSekrulebisa da SeTanxmების ადგils qarTuli samarTlis sistemaSi. kerZod, me-6 muxlis me-2 punqtis Tanaxmad, saqarTvelos saerTasorisო xelSekrulebas an SeTanxmებას, Tu igi ar ewinaaRmdegeba saqarTvelos konstitucias, konstituciur SeTanxmებას აqvs upiratesi iuridiული Zala Sidasaxelmwifoეbrivi normatiული აqtების mimarT.

saqarTvelos saerTasorisო xelSekrulebis dadebis, Sesrulebisa da moqmedebის Sewyvetis wesi ganisazRvრება „saqarTvelos saerTasorisო xelSekruleბების Sesaxeb” კანონiT, რომლის პირველი მუხლი ადგენს, რომ saqarTvelos saerTasorisო xelSekruleბა იდება, srulდება და wyდება saerTasorisო samarTlis sayovelTaod aRiarebulი პრინციებისა და ნორმების, saqarTvelos konstituciis, saerTasorisო xelSekruleბებისა და ამ კანონის Sesabამისად.

saqarTvelos konstituciis 89-e muxlis pirveli punqtis „e” qvepunqtis Tanaxmad, iseve rogorc „saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos Sesaxeb” organuli კანონის me-19 მუხლის „v” qvepunqtis Tanaxmad, saqarTvelos sakonstitucio sasamarTლო uflebamosilia განიხილოს და gadawyvitოს saerTasorisო xelSekruleბაTa და SeTanxmებაTa კონსტიტუციობის საკითხი. მიუხედავად იმისა, რომ „normatiული აqtების Sesaxeb” saqarTvelos კანონის me-4 მუხლის Tanaxmad saqarTvelos saerTasorisო xelSekruleბა და SeTanxmება saqarTvelos normatiული აqtებია, მაTze sakonstitucio კონტროლის განხორციელება, sxვა normatiული აqtებისგან განსხვავებით,

sakonstitucio sasamarTlos calke uflebamosilebis saxiT aqvs mikuTvnebuli. amas saqarTvelos saerTaSoriso xelSekrulebebsa da SeTanxmebebze ganxorcielebad sakonstitucio kontrolis specifikuroba ganapirobebs, rac upirveles yovlisa, maTze winaswari (prevenciuli) kontrolis ganxorcielebis uflebamosilebaSi gamoixateba.

„saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos Sesaxeb” organuli kanonis Tanaxmad, winaswari (prevenciuli) kontrolis ganxorcieleba SesaZlebelia im saerTaSoriso xelSekrulebebsa da SeTanxmebebze, romlebic eqvemdebareba ratificirebas. amgvar kontrols adgili aqvs maT ratificirebamde (38-e muxlis me-2 nawili). „saqarTvelos saerTaSoriso xelSekrulebebis Sesaxeb” saqarTvelos kanonis me-14 muxlis Tanaxmad, im saerTaSoriso xelSekrulebis garda, romelic iTvaliswinebs ratifikacias, savaldebuloa agreTve iseTi saerTaSoriso xelSekrulebis ratifikacia romelic:Aa) iTvaliswinebs saerTaSoriso organizaciaSi an saxelmwifoTaSoriso kavSirSi saqarTvelos Sesvlas; b) samxedro xasiaTisaa; g) exeba saxelmwifos teritoriul mTlianobas an saxelmwifo sazRvrebis Secvlas; d) dakavSirebulia saxelmwifos mier sesxis aRebasa da gacemasTan; e) moiTxovs Sidasaxelmwifoebriვი kanonmdeblobis Secvlas, nakisr saerTaSoriso valdebulebaTa Sesaruleblad aucilebeli kanonebisa da kanonis Zalis mqone aqtebis miRebas; v) ratifikacias saWiroebs sxva sakanonmdeblo aqtis Tanaxmad.

saqarTvelos kanonmdebloba saerTaSoriso xelSekrulebebsa da SeTanxmebebze rogorc winaswari, aseve Semdgomo kontrolis ganxorcielebasac iTvaliswinebs.

Semdgomi (repreziuli) sakonstitucio kontroli SesaZlebelia im saerTaSoriso xelSekrulebebsa da SeTanxmebebze, romlebic ar eqvemdebareba ratificirebas, agreTve: 1) ratificirebuli saerTaSoriso xelSekrulebisa Tu SeTanxmebis an maT calkeul debulebaTa denonsirebaze an gauqmebaze saqarTvelos parlamentis mier uaris Tqmidan 30 dRis vadaSi; 2) ratificirebuli saerTaSoriso xelSekrulebisa Tu SeTanxmebis an maT calkeul debulebaTa denonsirebis an gauqmebis sakiTxis saqarTvelos parlamentis winaSe dasmidan ara uadres 31-e da ara ugviales me-60 dRisa, Tu parlamentma 30 dReSi ar gadawyvita sakiTxi (organuli kanonis 38-e muxlis me-2¹ nawili).

saerTaSoriso xelSekrulebebsa da SeTanxmebebze winaswari (prevenciuli) kontrolis ganxorcielebis moTxovniT sakonstitucio sasamarTlosadmi mimarTvis uflebiT sargeblos mxolod parlamentis wevrTa aranakleb erTi mexuTedi, xolo mocemul aqtebze Semdgomi kontrolis ganxorcielebis moTxovniT mimarTvis ufleba aqvT saqarTvelos prezidents, mTavrobas da parlamentis wevrTa aranakleb erT mexuTeds.

saerTaSoriso xelSekrulebebisa da SeTanxmebebis konstituciuobis sakiTxs ganxilavs sakonstitucio sasamarTlos plenumi. niSandoblivia, rom dReisaTvis arsebuli mdgomareobiT, sakonstitucio sasamarTloSi aRniSnuli safuZvliT sakiTxi gansaxilvelad ar damdgara.

2. sakonstitucio sasamarTlos (an Sesatyvisi institucia, romelic axorcielebs konstituciuor kontrols) iurisdicqis expressis verbis (sityvasityviT) konsolidireba konstituciaSi arsebuli samarTlebrivi xarvezebis konstituciuobis gamokvlevaze da Sefasebaze.

sakonstitucio kontrolis obieqtebi saqarTveloSi.

saqarTveloSi sakonstitucio kontrolis obieqti sxvadasxva samarTlebrivi aqti SeiZleba gaxdes. amasTan, am aqtebze kontrolis ganxorcieleba sakonstitucio sasamarTlos sxvadasxva uflebamosilebis farglebSi aqvs miniWebuli. aqedan gamomdinare, imisaTvis, rom srulad warmovaCinoT yvela is samarTlebrivi aqti, romlebedac sakonstitucio kontrolis ganxorcielebaa SesaZlebeli, mizanSewonilad migvaCnia sakonstitucio sasamarTlos uflebamosilebebis CamoTvla.

saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos uflebamosilebebi upirveles yovlisa gansazRvrulia saqarTvelos konstituciiT. konstitucia adgens ra sakonstitucio sasamarTlos uflebamosilebaTa nusxas, imavdroulad

gansazRvravs, rom sakonstitucio sasamarTlo „axorciebs saqarTvelos konstituciiT da organuli kanoniT gansazRvrul sxva uflbamosilebebs” (89-e muxlis pirveli nawilis „z” qvepunqti).

saqarTvelos konstituciis 89-e muxlis pirveli nawilis Tanaxmad, saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlo organuli kanoniT dadgenili wesiT:

- a) iRebs gadawyvetilebebs konstituciasTan, konstituciuri SeTanxmebis, kanonis, prezidentis, mTavrobis, afxazeTis avtonomiuri respublikisa da aWaris avtonomiuri respublikis xelisuflebis umaRles organoTa normatiuli aqtebis Sesabamisobis sakiTxebze;
- b) ixilavs davas saxelmwifo organoebis Soris kompetenciis Sesaxeb;
- g) ixilavs moqalaxeTa politikur gaerTianebaTa Seqmnisa da saqmianobis konstituciurobis sakiTxebes;
- d) ixilavs referendumisa da arCevnebis momwesrigebeli normebs safuZvelze Catarebuli an Casatarebeli arCevnebis (referendumis) konstituciurobasTan dakavSirebul davas;
- e) ixilavs saerTaSoriso xelSekrulebebis da SeTanxmebebis konstituciurobis sakiTxs;
- v) piri sarCelis safuZvelze ixilavs normatiuli aqtebis konstituciurobas saqarTvelos konstituciis meore TaviT aRiarebul adamianis ZiriTad uflebebTan da TavisuflebebTan mimarTebiT;
- v¹) ixilavs davas „aWaris avtonomiuri respublikis statusis Sesaxeb” saqarTvelos konstituciuri kanonis darRvevis Taobaze.

saqarTvelos konstituciis 89-e muxlis pirveli punqtis „z” qvepunqtis safuZvelze, „saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos Sesaxeb” organuli kanoni, konstituciurad ganmtkicebuli uflbamosilebebis garda sakonstitucio sasamarTlos kidev oTx uflbamosilebas aniWebs. kerZod, zemoaRniSnulis garda sakonstitucio sasamarTlo uflbamosilia ganxilos da gadawyvitos:

- 1) saqarTvelos parlamentis wevris uflbamosilebis cnobis an uflbamosilebis vadamde Sewyvetis sakiTxi (me-19 muxlis „z” qvepunqti);
- 2) saqarTvelos prezidentis, saqarTvelos uzenaesi sasamarTlos Tavmjdomaris, saqarTvelos mTavrobis wevris, saqarTvelos generaluri prokuroris, saqarTvelos kontrolis palatis Tavmjdomarisa da saqarTvelos erovnuli bankis sabWos wevrebis mier saqarTvelos konstituciis darRvevis sakiTxi (me-19 muxlis „T” qvepunqti);
- 3) saqarTvelos konstituciasTan, „aWaris avtonomiuri respublikis statusis Sesaxeb” saqarTvelos konstituciur kanonTan, konstituciur SeTanxmebasTan, saqarTvelos saerTaSoriso xelSekrulebebTan da SeTanxmebebTan da saqarTvelos kanonebTan aWaris avtonomiuri respublikis umaRlesi sabWos normatiuli aqtebis Sesabamisobis sakiTxi (me-19 muxlis „k” qvepunqti);
- 4) saerTo sasamarTlos wardginebis safuZvelze im kanonis an sxva normatiuli aqtis konstituciurobis sakiTxi, romelic gadawyvetilebis misaRebad unda gamoiyenos sasamarTlom konkretuli saqmis ganxilvisas (me-19 muxlis me-2 nawili).

amdenad, zemomiTiTebuli uflbamosilebebidan gamomdinare saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos ganxilvis obieqti, upirvels yovlisa, SeiZleba gaxdes normatiuli aqti. es SeiZleba iyos rogorc saqarTvelos, aseve afxazeTisa da aWaris avtonomiuri respublikebis da adgilobrivi TviTmmarTvelobis (mmarTvelobis) organoTa (Tanamdebobis pirTa) normatiuli aqtebi. „normatiuli aqtebis Sesaxeb” saqarTvelos kanoni adgens saqarTvelos, afxazeTisa da aWaris avtonomiuri respublikebis da adgilobrivi TviTmmarTvelobis (mmarTvelobis) organoebis (Tanamdebobis pirTa) normatiuli aqtebis nusxas. sablood, sakonstitucio kontrolis SeiZleba ganxorcieldes Semdeg normatiul aqtebze:

konstituciuri SeTanxmeba, saerTaSoriso xelSekruleba da SeTanxmebaTa, organuli kanoni, kanoni, saqarTvelos parlamentis reglamenti da normatiuli dadgenilebebi, saqarTvelos prezidentis brZanebuleba, dekreti da brZaneba (Tu igi normatiuli aqtia), saqarTvelos mTavrobis dadgenileba, saqarTvelos erovnuli bankis sabWos dadgenileba, saqarTvelos fasiani qaraldebis komisiis dadgenileba, buRaltruli aRricxvis standartebis komisiis dadgenileba, auditoruli saqmianobis sabWos kolegiis dadgenileba, centraluri saarCevno komisiis dadgenileba, saqarTvelos energetikis maregulirebeli erovnuli komisiis dadgenileba, saqarTvelos komunikaciebis erovnuli komisiis dadgenileba, saqarTvelos erovnuli bankis prezidentis

brZaneba, saqarTvelos finansuri monitoringis samsaxuris ufrosis brZaneba, saqarTvelos kontrolis palatis Tavmjdomaris brZaneba, saqarTvelos saxelmwifo Sesyidvebis saagentos Tavmjdomaris brZaneba, Tavisufali vaWrobisa da konkurenciis saagentos ufrosis brZaneba, saqarTvelos dazRvevis saxelmwifo zedamxedvelobis samsaxuris ufrosis brZaneba, saqarTvelos navTobisa da gazis resursebis maregulirebeli erovnuli komisiis dadgenileba, saqarTvelos transportis maregulirebeli erovnuli komisiis dadgenileba, saqarTvelos ministris brZaneba, saxelmwifo dacvis specialuri samsaxuris ufrosis brZaneba, saqarTvelos sagareo dazvervis specialuri samsaxuris ufrosis brZaneba, akreditaciis erTiani erovnuli organos – akreditaciis centris generaluri direktoris brZaneba, standartebis, teqnikuri reglamentebisa da metrologiis erovnuli saagentos generaluri direktoris brZaneba.

aseve, sakonstitucio kontroli SeiZleba ganxorcieldes afxazeTisa da aWaris iseT normatiul aqtebze rogorebicaa: avtonomiuri respublikis konstitucia, kanoni, umaRlesi warmomadgenlobiT organos dadgenileba, ministrTa sabWos dadgenileba, avtonomiuri respublikis ministrisa da aRmasrulebeli xelisuflebis sxva saxelmwifo uwyebis xelmZRvanelis brZaneba da avtonomiuri respublikis umaRlesi saarCevno komisiis dadgenileba.

sakonstitucio kontroli SesaZlebelia aseve, adgilobrivi TviTmmarTvelobis (mmarTvelobis) organoTa da Tanamdebobis pirTa Semdeg normatiul aqtebze: sakrebulos gadawyvetileba, gangeobis (mTavrobis) gadawyvetileba, q. Tbilisis mTavrobis dadgenileba, gangeblis (meris) brZaneba.

saqarTvelos kanonmdebloba iTvaliswinebs SemTxvevas, rodesac sakonstitucio kontrolis obieqti SeiZleba individualuri samarTlebrivi aqtic gaxdes. kerZod, „saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos Sesaxeb” organuli kanonis me-19 muxlis „z” qvepunctis Tanaxmad, sakonstitucio sasamarTlo uflebamosilia ganxilos da gadawyvitos saqarTvelos parlamentis wevris uflebamosilebis cnobis an uflebamosilebis vadamde Sewyvetis sakiTxi. am SemTxvevaSi sakonstitucio kontrolis obieqtia parlamentis dadgenileba parlamentis wevris uflebamosilebis cnobis an uflebamosilebis vadamde Sewyvetis Sesaxeb. aRniSnuli safuZvliT saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos ganxiluli aqvs 7 konstituciuri sarCeli.

aRsaniSnavia isic, rom saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos ganxilvis obieqti SeiZleba gaxdes Tanamdebobis pirTa qmedebebi. kerZod, „saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos Sesaxeb” organuli kanonis me-19 muxlis „T” qvepunctis Tanaxmad, sakonstitucio sasamarTlo uflebamosilia ganxilos da gadawyvitos saqarTvelos prezidentis, saqarTvelos uzenaesi sasamarTlos Tavmjdomaris, saqarTvelos mTavrobis wevris, saqarTvelos generaluri prokuratoris, saqarTvelos kontrolis palatis Tavmjdomarisa da saqarTvelos erovnuli bankis sabWos wevrebis mier saqarTvelos konstituciis darRvevis sakiTxi.

Tavdapirvelad, saqarTvelos 1995 wlis konstitucia sakonstitucio kontrolis ganmaxorcielebel uflebamosil erTaderT organod sakonstitucio sasamarTlos miiCnevda, magram 2004 wlis TebervalSi ganxorcielebuli konstituciuri cvlilebebis Sedegad, sakonstitucio kontrolis ganxorcielebis garkveuli uflebamosileba saqarTvelos prezidentis kompetenciur arsenalSic gaCnda. saqarTvelos konstituciis 73-e muxlis me-3 punctis Tanaxmad, „saqarTvelos prezidenti uflebamosilia SeaCeros an gaauqmos mTavrobisa da aRmasrulebeli xelisuflebis dawesebulebaTa aqtebi, Tu isini ewinaaRmdegebian saqarTvelos konstitucias, saerTaSoriso xelSekrulebebsa da SeTanxmebebs, kanonebsa da prezidentis normatiul aqtebs.” aRniSnuli normidan gamomdinare, SeiZleba iTqvas, rom saqarTvelos prezidenti, mTavrobisa da aRmasrulebeli xelisuflebis dawesebulebaTa aqtebis mimarT sakonstitucio kontrolis ganxorcielebis uflebamosilebiT aris aRWurvili. mocemuli debuleba kanonmdeblobaSi aris ganmtkicebuli. kerZod, “saqarTvelos mTavrobis struqturis, uflebamosilebisa da saqmianobis wesis Sesaxeb” saqarTvelos kanonis me-7 muxlis me-4 puncti sityvasityviT imeorebs saqarTvelos konstituciis 73-e muxlis me-3 punctis Sinaarss.

aRniSnuli norma qarTul kanonmdeblobaSi erTaderTi ar aris, romelic saqarTvelos prezidents sakonstitucio kontrolis ganxorcielebis uflebamosilebas aniWebs. msgavsi norma 2004 wlis pirvel ivliss miRebul „aWaris avtonomiuri respublikis statusis Sesaxeb” konstituciur kanonSic ganmtkicda. kerZod, aRniSnuli aqtis me-15 muxlis me-5 puncti adgens, rom saqarTvelos prezidenti uflebamosilia SeaCeros aWaris avtonomiuri respublikis mTavrobis aqtis moqmedeba an gaauqmos es aqti Tu is ewinaaRmdegeba saqarTvelos

konstitucias, am kanons, saqarTvelos saerTaSoriso xelSekrulebebsa da SeTanxmebebs, saqarTvelos kanonebsa da saqarTvelos prezidentis samarTlebriv aqtebs. imave kanonis me-18 muxli, kontrolis analogiuri uflebebiT aRWuravs saqarTvelos prezidents aWaris avtonomiuri respublikis mTavrobis Tavmjdomaris aqtebis mimarTac.

sakonstitucio kontrolis formebi.

saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlo sakonstitucio kontrolis ganxorcielebis sxvadasxva formebiT aris aRWurvili. yvela Tavis uflebamosilebas, erTi gamonaklisis garda, igi Semdgomi (represiuli) kontrolis formiT ganxorcielebs. erTaderTi SemTxveva, rodesac mas winaswari (prevenciuli) kontrolis SeuZlia ganxorcielos aris saerTaSoriso xelSekrulebebsa da SeTanxmebebs ganxorcielebad sakonstitucio kontrolis.

Semdgom kontrols sakonstitucio sasamarTlo axorcielebs rogorc abstraqtuli aseve konkretuli kontrolis formiT. yvela SemTxvevaSi sakonstitucio kontrolis fakultaturia. qarTuli kanonmdebloba savaldebulo kontrolis meqanizms ar iTvaliswinebs.

sakonstitucio sasamarTlos gadawyvetilebebi yvela SemTxvevaSi damdgeni xasiaTisaa, radgan saqarTvelos konstitucii 89-e muxlis me-2 punktis Tanaxmad, sakonstitucio sasamarTlos gadawyvetileba saboloo. arakonstituciurad cnobili normatiuli aqti an misi nawili kargavs iuridiul Zalas sakonstitucio sasamarTlos Sesabamisi gadawyvetilebis gamoqveynebis momentidan. gamomdinare aqedan, qarTuli kanonmdebloba arc sakonsultacio kontrolis meqanizms amkvidrebs.

saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlo aseve aRWurvilia formaluri kontrolis ganxorcielebis uflebamosilebiTac, anu mas SeuZlia imsjelos ara mxolod ama Tu im aqtis, an calkeuli misi debulebis Sinaarsis konstituciasTan Sesabamisobaze, aramed SeuZlia Seamowmos Tu ramdenad Seesabameba ama Tu im normatiuli aqtis ganxilvis, miRebis Tu amoqmedebis procedura saqarTvelos konstituciiT dadgenil Sesabamis moTxovnebs.

3-4. sakonstitucio sasamarTlos (an Sesatyvisi institucia, romelic anxorcielebs konstituciur kontrols) iurisdicqiiis struqtura, gamoikvlios da gansazRvros (Seafasos) samarTlebrivi xarvezebis konstituciuroba sakonstitucio iurisprudenciaSi an kanonSi, romelic aregulirebs sakonstitucio sasamarTlos saqmianobas

saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos ara aqvs konkretuli uflebamosileba imsjelos konstituciaSi Tu sxva romelime normatiul aqtSi arsebul xarveze. Teoriulad, SesaZlebelia, rom ama Tu im saqmis ganxilvisas, saqmis interesebidan gamomdinare, sakonstitucio sasamarTlom Tavis gadawyvetilebaSi ganmartos, rom kanonmdeblobaSi arsebobs esa Tu is xarvezi, magram xarvezis arseboba ar SeiZleba gaxdes sakonstitucio sasamarTlosadmi sarCeliT mimarTvis safuZveli. sakonstitucio sasamarTlo uflebamosilia imsjelos mxolod ama Tu im samarTlebrivi aqtis konstituciurobaze. ase magaliTad, 2005 wlis 3 maisis ganCinebaSi saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlom pirdapir miuTiTa, rom „kanonis xarvezianobis sakiTxi moqmedi kanonmdeblobiT ar aris saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos gansjadi”.

III. sakanonmdeblo xarvezi, rogorc sakonstitucio sasamarTlos (an Sesatyvisi institucia, romelic axorcielebs konsittuciur kontrols) kvlevis sagan.

1. sakonstitucio sasamarTlosadmi mimarTva

saqarTvelos konstitucii 89-e muxlis pirveli punktis Tanaxmad, sakonstitucio sasamarTlosaTvis mimarTvis ori forma arsebobs: sakonstitucio sasamarTloSi sarCelis da sakonstitucio sasamarTloSi wardginebis Setana.

1.1 „saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos Sesaxeb” organuli kanonis me-19 muxlis pirveli punqtis Tanaxmad, sakonstitucio sasamarTlo konstituciuri sarCelis an konsituciuri wardginebis safuZvelze uflbamosilia ganxilos da gadawyvtos:

a) saqarTvelos konsituciasTan konstituciuri SeTanxmebis, saqarTvelos kanonebis, saqarTvelos parlamentis normatiuli dadgenilebebis, saqarTvelos prezidentis, saqarTvelos mTavrobis, afxazeTisa da aWaris avtonomiuri respublikis xelisuflebis umaRles organoTa normatiuli aqtebis Sesabamisobis, agreTve saqarTvelos sakanonmdeblo aqtebisa da saqarTvelos parlamentis dadgenilebebis miRebis/gamocemis, xelmoweris, gamoqveynebisa da amoqmedebis Sesabamisobis sakiTxebi;

sakonstitucio sasamarTloSi ganxileba mxolod normatiuli aqtebis konstituciuropa, rac Seexeba individualur samarTlebriv aqtebs, maTi gasaCivreba xdeba saerTo sasamarTloebSi.

konstituciuri SeTanxmeba. konstitucieurma SeTanxmebam unda moawesrigos urTierToba saqarTvelos saxelmwifosa da saqarTvelos samociqulo avtokefaliur marTlmadidebel eklesias Soris, romelic unda Seesabamebodes adamianis ZiriTad uflabaTa da TavisuflebaTa sferoSi saerTaSoriso samarTlis sayovelTaod aRiarebul normebs.

saqarTvelos kanonebi- igulisxmeba saqarTvelos organuli kanonisa da saqarTvelos kanonis Sesabamisobis dadgena konstituciasTan. „normatiuli aqtebis Sesaxeb” saqarTvelos kanonis Tanaxmad, organuli kanoni miiReba mxolod im sakiTxebze, romelTa mowesrigebas saqarTvelos konstituciis Tanaxmad organuli kanoniTaa gaTvaliswinebuli. xolo saqarTvelos kanoni SeiZleba miRebul iqnes saqarTvelos gamgeblobaSi arsebul nebismier sakiTxze, Tu konstituciiT sxva ram ar aris dadgenili. sakonstitucio sasamarTlos SeuZlia imsjelos ara mxolod kanonis Sinaarsis Sesabamisobaze konsituciasTan, aramed misi miRebis/gamocemis, xelmoweris, gamoqveynebisa da amoqmedebis, e.i formaluri mxaris Sesabamisobaze konstituciasTan.

saqarTvelos parlamentis normatiuli dadgenilebebi- aranormatiulia parlamentis mxolod is dadgenilebebi, romelic Seexeba sakadro da personalur sakiTxebis. Sesabamisad saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos msjelobis sagani SeiZleba gaxdes saqarTvelos parlamentis mier miRebuli normatiuli dadgenilebebi.

saqarTvelos prezidentis normatiuli aqtebi. „normatiuli aqtebis Sesaxeb” saqarTvelos kanonis Tanaxmad, prezidentis normatiuli aqtebia: dekreti da brZanebuleba. saqarTvelos prezidentis dekreti kanonis Zalis mqone normatiuli aqtia, romelsac saqarTvelos prezidenti gamoscems konstituciiT gansazRvrul SemTxvevebSi, kerZod sagangebo mdgomareobis arsebobisas da gansakuTrebul SemTxvevebSi sagadasaxado da sabiujeto sakiTxebze. saqarTvelos prezidentis ZiriTad aqts warmoadgens prezidentis brZanebuleba. individualuria is brZanebuleba, romliTac prezidenti axdens mTavrobis wevris, saerTo sasamarTlos mosamarTlis aseve sakonstitucio sasamarTlos wevris Tanamdebobaze daniSvnas. saqarTvelos prezidenti, rogorc saqarTvelos samxedro Zalebis umaRlesi mTavarsardali gamoscems brZanebas, romelic SeiZleba iyos rogorc normatiuli, ise individualur samarTlebrivi aqti.

saqarTvelos mTavrobis normatiuli aqtebi. – mTavrobis normatiul aqts warmoadgens dadgenileba. saqarTvelos mTavrobis dadgenileba miiReba saqarTvelos konstituciis, kanonebisa da saqarvelos normatiuli aqtebis safuZvelze da maT Sesasruleblad.

afxazeTisa da aWaris avtonomiuri respublikis xelisuflebis umaRles organoTa normatiuli aqtebi – “normatiuli aqtebis Sesaxeb” kanonis Tanaxmad, afxazeTisa da aWaris avtonomiuri respublikis xelisuflebis umaRles organoTa normatiuli aqtebia: avtonomiuri respublikis konstitucia, avtonomiuri respublikis kanoni, avtonomiuri respublikis umaRlesi sabWos dadgenileba. am aqtebis Semowmebis konstituciuropa xorcieldeba mxolod maTi Sinaarsis mixedviT, radganc avtonomiuri respublikebis umaRles organoTa mier normatiuli aqtebis miRebis/gamocemis, gamoqveynebis da amoqmedebis wess saqarTvelos konstitucia ar adgens.

b) dava saxelmwifo organoebis Soris kompetenciis Taobaze;

konstitucia adgens saqarTvelos umaRles saxelmwifo organoTa gansakuTrebul gamgeblobas mikuTvnebul sakiTxebis, saqarTvelos paramentis, saqarTvelos prezidentis da sxva saxelmwifo organoTa kompetenciebs. saxelmwifo organos kompetencia darRveuli unda iyos normatiuli aqtiT. dava saxelmwifo organoTa kompetenciis Taobaze ganxileba sakonstitucio sasamarTlos kolegiis mier. saxelmwifo organoTa kompetenciasTan dakavSirebiT konstituciuri sarCelis dakmayofileba iwvevs im normatiuli aqtis Zaladakargulad cnobas misi amoqmedebis momentidan, romliTac dairva saxelmwifo organoTa kompetencia.

g) moqalaqeta politikur gaerTianebaTa Seqmnisa da saqmianobis konstituciuobis sakiTxi;

politikuri partiis, politikuri gaerTianebeis Seqmna da mis saqmianobaSi monawileoba saqarTvelos moqalaqeTa konstituciiT garantirebuli uflbaa. amasTan konstitucia awesebs garkveul SezRudvebs. dauSvebelia iseTi sazogadoebrivi da politikuri gaerTianebeis Seqmna da saqmianoba, romlis mizania saqarTvelos konstituciuri wyobilebis damxoba an ZaladobiT Secvla, qveynis damoukideblobis xelyofa, teritoriuli mTlianobis darRveva, an romelic eweva omis da Zaladobis propagandas, aRvivebs erovnul, kuTxur, religiur an socialur SuRls. dauSvebelia sazogadoebriv da politikur gaerTianebaTa mier SeiaraRebuli formirebebis Seqmna. zemoT CamoTvili akrZalvebis Seusruleblobis SemTxvevaSi igi SeiZleba arakonstituciurad CaiTvalos.

d) dava referendumis an arCevnebis konstituciurobis Sesaxeb;

referendumi da arCevnebi uSualo demokratiis gamovlenis umniSvnelovanesi formebia. referendumis Catarebis wesi dadgenilia konstituciiTa da sqarTvelos organuli kanoniT. konstituciiT gansazRvulia is sakiTxTa wre, romelTa dakavSirebiTac SeiZleba referendumis Catareba. konstitucia adgens aseve im sakiTxTa wres, romelTa gadawyveta ar SeiZleba referendumis gziT – kanonis miReba an gauqmeba, amnistia da Sewyaleba, saerTaSoriso xelSekrulebaTa ratificireba da denonsireba, aseve sakiTxebi, romlebic zRudaven adamianis ZiriTad konsituciur uflbebsa da Tavisuflebebs.

sakonsitucio sasamarTlo ganxilavs referendumis konstituciurobis sakiTxs. Tu konstituciuri sarCeli Seexeba referendumis daniSvnis konstituciurobas, misi ganxilvis vada sakonsitucio sasamarTloSi sarCelis Setanidan 15 dRes ar unda aRematebodes. xolo referendumis konstituciorobasTan dakavSirebuli sarCelis ganxilvis vada ar unda aRematebodes 30 dRes sakonsitucio sasamarTlos mier saqmis arsebiTad gansaxilvelad miRebidan. aRniSnuli vadis gagrZebeba SesaZlebelia gansakuTrebul SemTxvevebSi sakonsitucio sasamarTlos Tavmjdomaris mier. referendumTan dakavSirebuli konstituciuri sarCeli ganxileba riggareSe.

sakonsitucio sasamarTlo ganxilavs arCevnebTan dakavSirebul kosntituciur sarCels, romelic exeba arCevnebis daniSvnis (prezidentis, parlamentis, adgilobrivi TviTmmarTvelobis organoebis arCevnebi), arCevnebis gamarTvas, saqarTvelos moqalaqeTa konstituciiT garantirebul saarCevo uflbebs.

arCevnebis daniSvnis konstituciorobasTan dakavSirebuli sakiTxis ganxilvis vada sakonsitucio sasamarTloSi sarCelis Setanidan 15 dRea. saqarTvelos prezidentis arCevnebis Catarebis konstituciorobasTan dakavSirebuli sarCeli sakonsitucio sasamarTloSi ganxileba sarCelis Setanidan 17 dReSi, xolo sxva saxis arCevnebis CatarebasTan dakavSirebuli sarCeli ganxileba saqmis arsebiTad gansaxilvelad miRebidan 30 dRis vadaSi (am vadis gagrZebeba SeuZlia sakonsitucio sasamarTlos Tavmjdomares ara umetes 30 dRisa gansakuTrebul SemTxvevebSi).

e) saqarTvelos konsitucii meore Tavis sakiTxebTan mimarTebiT miRebuli normatiuli aqtebis konstituciurobis sakiTxi;

saqarTvelos konstitucii meore Tavi exeba adamianis ZiriTad uflbebsa da Tavisuflebebs, romelTa qmediTi dacvis institucionalur garants sakonsitucio sasamarTlo warmoadgens. sakonsitucio sasamarTlosaTvis sarCeliT mimarTvisas saWiroa gavarkvito: aris Tu ara sadavo aqti normatiuli xasiaTis. konstitucii meore Tavis sakiTxebTan mimarTebaSi sakonsitucio sasamarTlom SeiZleba imsjelos rogorc saqarTvelos normatiuli aqtebis, aseve afxazeTisa da aWaris avtonomiuri respublikis normatiuli aqtebis da adgilobrivi TviTmmarTvelobis organoTa (Tanamdebobis pirTa) normatiuli aqtebis an maTi calkeuli normebis konstituciorobaze. aseve unda iqnas garkveuli aris Tu ara darRveuli konstitucii meore Tavis romelime norma an SesaZloa momavalSi darRveuli iqnas meore TaviT gaTvaliswinebuli uflba an Tavisufleba.

saqarTvelos konstitucii meore Tavis sakiTxebTan mimarTebiT miRebuli normatiuli aqtebis konstituciurobis sakiTxs ganxilavs sakonsitucio sasamarTlos kolegia.

v) saerTaSoriso xelSekrulebaTa an SeTaxmebaTa konstituciurobis sakiTxi;

saqarTvelos konstitucia da kanonmdebloba iTvaliswinebs winaswari konstituciuri kontrolis ganxorcielebis erTaderT SemTxvevas ratificirebas daqvemdebarebul saerTaSoriso xelSekrulebaTa da SeTanxmebaTa mimarT. am SemTxvevaSi sakonsitucio sasamarTloSi Seitaneba konstituciuri wardgineba da ratificireba dauSvebelia sakonsitucio sasamarTlos gadawyvetilebis gamotanamde. konstituciuri kontroli xorcieldeba moqmedi saerTaSoriso xelSekrulebebis da SeTanxmebebis mimarTac.

z) saqarTvelos parlamentis wevris uflbamosilebis cnobis an uflbamosilebis vadamde Sewyvets sakiTxi;

saqarTvelos parlamentis wevris uflbamosilebis cnobis an vadamde Sewyvets sakiTxs wyvets saqarTvelos parlamenti individualur-samarTlebrivi xasiaTis dadgenilebiT. parlamentis wevris uflbamosilebis cnoba niSnavs piris parlamentis wevrad aRiarebas, xolo parlamentis wevris uflbamosilebis Sewyveta gulixmobs,

saqarTvelos konsituciis 54-e muxlis meore punqtiT gaTvaliswinebuli pirobebis arsebobisas deputatisaTvis vadamde uflebamosilebis Sewyvetas. sakonstitucio sasamarTlos uflebamosilebaSi Sedis imsjelos aRniSnuli dadgenilebebis konstituciurobaze.

T) saqarTvelos prezidentis, saqarTvelos uzenaesi sasamarTlos Tavmjdomaris, saqarTvelos mTavrobis wevris, saqarTvelos generaluri prokuroris, saqarTvelos kontrolis palatis Tavmjdomarisa da saqarTvelos erovnuli bankis sabWos wevrebis mier saqarTvelos konstituciis darRvevis sakiTxi;

saqarTvelos konstitucia iTvaliswinebs saqarTvelos prezidentis, saqarTvelos uzenaesi sasamarTlos Tavmjdomaris, saqarTvelos mTavrobis wevris, saqarTvelos generaluri prokuroris, saqarTvelos kontrolis palatis Tavmjdomarisa da saqarTvelos erovnuli bankis sabWos wevrebis mimarT impiCmentis proceduras. Tu Tanamdebobidan gadayenebis sakiTxi aRZrulia konstituciis darRvevis braldebiT, aucilebelia sakonstitucio sasamarTlos daskna. aRniSnul sakiTxs ganxilavs sakonstitucio sasamarTlos plenumi. sakiTxi ganxileba riggareSe.

i) dava „aWaris avtonomiuri respublikis statusis Sesaxeb“ saqarTvelos konstituciuri kanonis daRvevis Sesaxeb;

k) saqarTvelos konsituciasTan, „aWaris avtonomiuri respublikis statusis Sesaxeb“ saqarTvelos konstituciur kanonTan, konstituciur SeTanxmebasTan, saqarTvelos saerTaSoriso xelSekrulebebTan da SeTanxmebebTan da saqarTvelos kanonebTan aWaris avtonomiuri respublikis umaRlesi sabWos normatiuli aqtebis Sesabamisobis sakiTxi.

saerTo sasamarTlos wardgineba

„saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos Sesaxeb“ organuli kanonis me-19 muxlis meore punqtis Tanaxmad, Tu saerTo sasamarTloSi konkretuli saqmis ganxilvisas sasamarTlo daaskvnis, rom arsebobs sakmarisi safuZveli, raTa is kanoni an sxva normatiuli aqti, romelic unda gamoiyenos sasamarTlom am saqmis gadawyvetisas, mTlianad an nawilobriv miCneuli iqnes konstituciis Seusabamod, igi SeaCerebs saqmis ganxilvas da mimarTavs sakonstitucio sasamarTlos. saqmis ganxilva ganaxldeba sakonstitucio sasamarTlos mier am sakiTxis gadawyvetis Semdeg. kanonis an sxva normatiuli aqtis arakonstituciurad cnoba ar niSnavs am aqtis safuZvelze adre gamotanili sasamarTlos ganaCenebisa da gadawyvetilebebis gauqmebas, iwvevs mxolod maTi aRsrulebis SeCerebas saproceso kanonmdeblobiT dadgenili wesiT.

am SemTxvevaSi saqmis ganmxilveli sasamarTlos wardginebad „saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos Sesaxeb“ organuli kanonis 42-e muxlis me-2 punqtis Sesabamisad iTvleba saqmis ganmxilveli mosamarTlis an saqmis ganmxilveli sasamarTlos kolegiuri Semadgenlobis gadawyvetilebiT miRebuli wardgineba. saerTo sasamarTlos konstituciuri wardgineba unda iyos safuZvliani da dasabuTebuli. saerTo sasamarTlos wardginebis ganxilva sakonstitucio sasamarTlos plenumis prerogativaa.

2. *sakanonmdeblo xarvezi mosarCeleTa sarCelebSi.*

saqarTvelos konstituciis 89-e muxliT gaTvaliswinebulia sakonstitucio sasamarTlosadmi mimarTvis uflebis mqone subieqTa sakmaod farTo wre. aRniSnuli normis Tanaxmad, mosarCele SeiZleba iyos: saqarTvelos prezidenti, saqarTvelos parlamentis aranakleb erTi mexuTedi, saerTo iurisdicciis sasamarTloebi, afxazeTisa da aWaris umaRlesi warmomadgenlobiT organoebi, saxalxo damcveli da fizikuri da iuridiuli pirebi.

„saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos Sesaxeb“ saqarTvelos organuli kanoni aregulirebs imas, Tu ra SemTxvevaSi SeuZlia idavos zemoaRniaSnulma subieqtebma konstituciis darRvevis faqtze. 39-e muxlis Tanaxmad, sakonstitucio sasamarTloSi normatiuli aqtis an misi calkeuli normebs konstituciurobis Taobaze konstituciuri sarCelis Setanis ufleba aqvT: saqarTvelos moqalaqeebs, saqarTveloSi mcxovrebs sxva fizikur da iuridiul pirebs, Tu maT miaCniaT, rom darRveulia an SesaZlebelia uSualod dairves saqarTvelos konstituciis meore TaviT aRiarebuli maTi uflebebi da Tavisuflebebi. moqmedi kanonmdeblobis Tanaxmad, saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos konstituciuri sarCeliT SeuZlia mimarTos, rogorc saqarTvelos moqalaqeebma, ise saqarTveloSi mcxovrebm sxva fizikurma da iuridiulma pirebma or SemTxvevaSi, Tu

miaCniaT, rom darRveulia konsituciis meore TaviT aRiarebuli uflebani da Tavisuflebani an miaCniaT, rom SesaZlebelia dairRves uSualod maTi uflebani da Tavisuflebani. anu Tu pirs miaCnia, rom konkretul samarTlebriv urTierTobaSi monawileobis SemTxvevaSi esa Tu is normatiuli aqti arRvevs mis romelime konsituciur uflebas, mas SeuZlia mimarTos sakonstitucio sasamarTlos sadavo normis arakonstituciurad cnobis Taobaze. amrigad, kanonmdeblobiT mosarCeles ufleba aqvs sakonstitucio sasamarTloSi idavos normis konsituciurobaze, xolo rac Seexeba mosarCelis uflebas sarCelSi miuTiTos sakanonmdeblo xarvezze, amas kanonmdebloba ar iTvaliswinebs. Tumca sakonstitucio sasamarTlo praqtikaSi arsebobs ramodenime SemTxveva, rodesac mosarCele konsituciur sarCelSi uTiTebda sakanonmdeblo xarvezis arsebobaze. kerZod, 1997 wlis 22 Tebervals sakonsitucio sasamarTloSi Semotanili iqna konsituciuri sarCeli moqalaqeebis i.kirakosianis, s. varTanianis (sul 11 mosarCele) mier. mosarCeleTa azriT, 1994 wlis 28 oqtombris kanonis „mewarmeTa Sesaxeb” 46-e da 47-e muxlebi ewinaaRmdegebodnen saqarTvelos konsituciis 21-e muxlis pirvel punqts. amasTan maTi azriT, aucilebeli iyo sakanonmdeblo wesiT xarvezis Sevseba, radgan sadavo norma ar iTvaliswinebs saerTo krebaze miRebuli gadawyvetilebis gasaCivrebis uflebas.

unda aRiniSnos, rom sakonsitucio sasamarTlos praqtikaSi Zalian mcire konsituciuri sarCelebia Semosuli, sadac mosarCele miuTiTebda sakanonmdelo xarvezis arsebobaze.

3. sakanonmdeblo xarvezis mokvleva saqmeSi, maSinac ki, roca amas mosarCele ar iTxovs

moqmedi kanonmdebloba ar aniWebs sakonstitucio sasamarTlos imis uflebamosilebas, rom man sakuTari iniciativiT sarCelis ganxilvisas moikvlis sakanonmdeblo xarvezi, maSin roca amas ar iTxovs mosarCele konsituciur sarCelSi. Tumca sakonstitucio sasamarTlo faqtobrivad SezRuduli ar aris imsjelos sakanonmdeblo xarvezze. sakonstitucio sasamarTlos praqtikam gvaCvena, rom garkveul SemTxvevebSi sakanonmdeblo xarvezis aRmoCenisas, igi mimarTavs rekomendaciis saxiT parlaments xarvezis aRmofxvris mizniT. magaliTad, saqmeze “moqalaqe oleg svintraZe saqarTvelos parlamentis winaaRmdeg”, parlaments eTxova emsjela saqarTvelos sisxlis samarTlis saproceso kodeqsis 422-e muxlis pirvel nawilSi Sesworebis Setanis Taobaze.

marTalia, sakonstitucio sasamarTlom 2004 wlis 19 Tebevrlis ganCinebiT uari uTxra moqalaqe neli nebieriZes konsituciur sarCelis ganxilvaze, magram sarezolucio nawilSi sasamarTlom sagangebod sTxova parlaments, rom man gansazRvros reabilitirebuli piris qonebrivi uflebebis aRdgenis wesi.

2004 wlis 15 martis ganCinebiT ar iqna miRebuli sakonstitucio sasamarTloSi arsebiTad gansaxilvelad „saqarTvelos mosaxleobisaTvis yofil saxelmwifo komerciul bankebSi anabrebze ricxuli fuladi saxsrebis dabrunebis mdgomareobis gaumjobesebis zogierTi RonisZiebis Sesaxeb” saqarTvelos prezidentis 2001 wlis 2 ivlisis #258 brZanebulebis me-2, me-3 da me-4 punqtebisa da „adamianis uflebaTa da ZiriTa TavisuflebaTa dacvis evropis konvenciis“ pirveli oqmis ratificirebis Sesaxeb” saqarTvelos parlamentis 2001 wlis 27 dekembris dadgenilebis me-6 punqtis konsituciurobis Taobaze saqarTvelos konsituciis 21-e muxlTan mimarTebiT. aRniSnul ganCinebaSi sasamarTlom sTxova saqarTvelos parlaments, saqarTvelos mTavrobasTan erTad, gonivrul vadaSi SeemuSavebina da mieRo saTanado sakanonmdeblo aqtebi, romlebic uzrunvelyofdnen mosaxleobisaTvis yofil saxelmwifo – komerciul bankebSi anabrebze ricxuli fuladi saxsrebis samarTlianad dabrunebas.

saqmeze saqarTvelos moqalaqeebi v. darbaiZe, n. cimakuriZe da sxvebi (sul 7 mosarCele) saqarTvelos parlamentis winaaRmdeg, sasamarTlo ganxilvisas gairkva, rom mosarCele mxare ar uaryofda aRniSnuli urTierTobebis specialuri samarTlebrivi mowesrigebis saWiroebas, magram ara im saxiT, rogorc amas sadavo kanoni iTvaliswinebda. amasTan dakaviSirebiT sasamarTlo kolegia aRniSnavs, rom Tu sadavo kanons aqvs garkveuli xarvezebi, isini „SesaZlebelia masSi ganxorcielebuli cvlilebebiT gamoswordes, miTumetes rom kanonis amoqmedebidan dRemde gasulma periodma ukve aCvena am kanonis rogorc dadebiTi, ise uaryofiT mxareebi.” sasamarTlo kolegiis azriT, saxelmwifo valdebulia wesrigi Seitanos warsulidan axal sinamdvileSi.

4. sakanonmdeblo xarvezi kanonebsa da sxva samarTlebriv aqtebSi.

sakonstitucio sasamarTlo ganxilavs konsituciur sarCels mxolod normatiuli aqtebis konstituciurobasTan dakavSirebiT. Tumca, sakonstitucio sasamarTlos SeuZlia, rogorc kanonebSi aseve sxva normatiul aqtebSi sakanonmdeblo xarvezis arsebobisas, konkretuli saqmis ganxilvisas, rekomendaciiT mimarTos parlaments. rogorc zemoT avRniSneT sakonstitucio sasamarTlo uflebamosilia imsjelos normis Sesabamisobaze saqarTvelos konstituciasTan (vinaidan konstitucia saxelmwifos uzenaesi kanonia da yvela sxva samarTlebrivi aqti unda Seesabamebodes mas).

rac Seexeba sakanonmdeblo xarvezis gagebas, igi klasikuri ganmartebiT niSnavs samarTlebrivi regulirebis sferoSi Semavali, urTierTobis reglamentaciisaTvis aucilebeli konkretuli normis ararsebobas.

5. sakonsitucio sasamarTlos uari, gamoikvlis da Seafasos samarTlebrivi xarvezi.

sakonstitucio sasamarTlos uari ar efuzneba konkretul garemorbas, vinaidan mas sakanonmdeblo xarvezis gamokvlevisa da Sefasebis uflebamosileba saqarTvelos kanonmdeblobiT miniWebuli ar aqvs. magram, miuxedavad amisa, praqtikaSi arsebobs SemTxvevebi, rodesac sakonstitucio sasamarTlom, konkretuli saqmis ganxilvisas, miuTiTa sakanonmdeblo xarvezis arsebobaze, vinaidan sakonsitucio sasamarTlos pozitiuri kanonmdebliis funqcia ar akisria, man mxolod TxovniT mimarTa saqarTvelos parlements xarvezis aRmosafxvrelad.

IV. kvleva (gamoZieba) sakanonmdeblo xarvezis konstituciurobaze

1. sakanonmdeblo xarvezis mokvlevis Taviseburebani

saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos uflebamosileba gansazRvrulia saqarTvelos konstituciiT, „saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos Sesaxeb” organuli kanoniT da „sakonstitucio samarTalwarmoebis Sesaxeb” saqarTvelos kanoniT. zemoaRniSnuli normatiuli aqtebiT amomwuravadaa dadgenili is sakiTxTa wre, romelTa ganxilvisa da gadawyvetis uflebamosileba gaaCnia sakonstitucio sasamarTlos (saqarTvelos konstitucii 89-e muxli; „saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos Sesaxeb” organuli kanonis me-19 muxli). aRniSnuli muxlebi ar iTvaliswinebs sakonstitucio sasamarTlosaTvis uflemamosilebis miniWebas awarmoos sakanonmdeblo xarvezis mokvleva, imsjelos mis konstituciurobaze da ganaxorcielos misi a priori, a posteriori, konkretuli Tu abstraqtuli kontroli. „sakonstitucio samarTalwarmoebis Sesaxeb” saqarTvelos kanonis me-16 muxlis pirveli punktis „d” qvepunktis Tanaxmad konstituciur sarCelSi miTitebuli unda iyos saqarTvelos konstituciiis debulebani, romlebic mosarCelis azriT, ar Seesabameba an arRvevs sadavo aqti. Sesabamisad, sakonstitucio sasamarTlo afasebs moqmedi normatiuli aqtis an misi calkeuli normis konstituciasTan Sesabamisobis sakiTxs, xolo ama Tu im urTierTobis momwesrigebeli normis ararsebobis (sakanonmdeblo xarvezis) faqtis konstituciurobis an samarTalgamoyenebis praqtikis efeqturobis dadgena scildeba saqarTvelos kanonmdeblobiT dadgenil sakonstitucio kontrolis farglebs.

Tuki konstituciur sarCelSi davis sagans warmoadgens sakanonmdeblo xarvezis arseboba, sakonstitucio sasamarTlo sarCels warmoebaSi ar iRebs. magaliTad SeiZleba moyvanili iqnes saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos #1/9/325 2005 wlis 3 maisis ganCineba. aRniSnul saqmeSi davis sagans warmoadgenda `umaRlesi ganaTlebis Sesaxeb” 2004 wlis 21 dekembris saqarTvelos kanoni. sakonstitucio sasamarTlom konstituciuri sarCelis arsebiTad gansaxilvelad miRebis procesSi daadgina, rom sarCelSi davis sagans warmoadgenda is faqti, rom `umaRlesi ganaTlebis Sesaxeb~ saqarTvelos kanoni xarveziania. aRniSnulis gamo sakonstitucio sasamarTlom ar miiRo saqme warmoebaSi arsebiTad gansaxilvelad da miuTiTa, rom kanonis xarvezianobis sakiTxi moqmedi kanonmdeblobiT ar aris saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos gansjadi.

rogorc aRiniSna, sakanonmdeblo xarvezis aRmofxvris sakiTxis gadawyvetisaTvis sakonstitucio sasamarTlos pozitiuri valdebuleba ar gaaCnia da aseTi davebis (sarCelis) SemTxvevaSi igi moklebulia Sesazleblobas moikvlis xarvezi da miiRos Sesabamisi zomebi mis aRmosafxvrelad. miuxedavad zemoaRniSnulisa, sakonstitucio sasamarTlos samarTalwarmoebaSi Camoyalibda garkveuli praqtika, romelic mimarTulia samarTalwarmoebis stadiaze gamovlenili sakanonmdeblo xarvezis aRmofxvrisaken. aseTi xarvezis aRmoCenis SemTxvevaSi sakonstitucio sasamarTlo mimarTavs Sesabamisi normis miRebis

(gamocemis) kompetenciis mqone organos, miuTiTebS mas sakanonmdeblo xarvezis arsebobis Sesaxeb da xSir SemTxvevaSi sTavazobs aRniSnuli problemis gadaWris miseul xedvas.

sakonstitucio sasamarTlo praqtika

1. saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlom 2004 wels ganixila saqme `moqalaqe kaxaber Zagania saqarTvelos energetikis maregulirebeli erovnuli komisiis winaaRmdeg~. mosarCele kaxaber Zagania iTxovda saqarTvelos energetikis maregulirebeli erovnuli komisiis (semeki) 2003 wlis 14 agvistos #13 dadgenilebis arakonstituciurad cnobas. saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos 2004 wlis 22 ivnisis #2/2/24522 gadawyvetilebiT moqalaqe kaxaber Zagania konstituciuri sarCeli ar dakmayofilda. amasTan erTad sakonstitucio sasamarTlom gadawyvetilebaSi miuTiTa, rom saqmis arsebiTad ganxilvis dros gamovlenili iqna gazis miwodebis tarifis dadgenis meTodologiisa da principebis saqmeSi arsebuli xarvezebi, rac xels uSlis mimwodeblisa da momxmareblis interesebis Sexamebas da ar SeiZleba darCes sasamarTlos mxedvelobis miRma. miuxedavad imisa, rom konstituciuri sarCeli dakmayofilebuli ar iqna, sasamarTlom gadawyvetilebis sarezolucio nawilis me-2 da me-3 puqtebiT aRniSnuli sakanonmdeblo xarvezis Sesaxeb miuTiTa saqarTvelos mTavrobasa da semeks da sTxova mieRoT Sesabamisi zomebi xarvezis aRmosafxvrelad.

2. aRsaniSnavia saqarTvelos sakonstitucio sasamarTlos 2006 wlis 27 oqtomberis #1/12/396 ganCineba, sadac ruseTis federaciis moqalaqe, CeCneTidan Itolvili ziaudin idigovi moiTxovda sasamarTlos mieRo arsebiTad gansaxilvelad misi sarCeli da arakonstituciurad ecno „ItolvilTa Sesaxeb” saqarTvelos kanonis rigi muxlebi, mxolod imis gamo, rom sadavo muxlebi ar iTvaliswinebdnen misTvis mesame qveyanaSi gasamgzavrebeli sabuTebis gacemis wess. sasamarTlom ar miiRo warmoebaSi konstituciuri sarCeli, vinaidan mosarCelis problema ganpirobebuli iyo saTanado normebs ararsebobiT da ara sadavo normebiT. Imavdroulad, Tavisi ganCinebiT sakonstitucio sasamarTlom miuTiTa saqarTvelos parlamentsa da saqarTvelos mTavrobas, maTi kompetenciis farglebSi, mieRoT saTanado zomebi saqarTveloSi mcxovrebtolvilTaTvis qveynidan gasvlis uflabis uzrunvelmyofeli samarTlebrivi bazis srulyofis mizniT.

sasamarTlo mier aRniSnul SemTxvevebSi gamoiyeneba mimarTvis Semdegi formebi: „eTxovos”, „gaiTvaliswinos” da a.S. aRsaniSnavia, rom sakonstitucio sasamarTlos rekomendaciebs Sesasruleblad iuridiulad savaldebulo Zala ar gaaCnia.

2. sakanonmdeblo xarvezis mokvlevis Taviseburebani samarTlebrivi regulirebis sxvadasxva sferoebSi rac Seexeba kiTxvaris meore nawils, romelic mijnavs sakanonmdeblo xarvezis mokvlevis Taviseburebebs samarTlebrivi regulirebis sxvadasxva sferoebSi, unda aRiniSnos, rom vinaidan sakonstitucio sasamarTlos ar gaaCnia pozitiuri uflamosileba moikvlios sakanonmdeblo xarvezi da ganaxorcielos mis aRmofxvraze kontroli, Sesabamisad arc sakanonmdeblo doneze da arc sasamarTlo praqtikaSi sakanonmdeblo xarvezis mokvleva samarTlebrivi regulirebis sxvadasxva sferoebSi ar xasiaTdeba garkveuli TaviseburebebiT.